

STYLISTIC FEATURES OF MEDICAL TERMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Oysulton N. Torakulova

Researcher

Termiz State University

Termiz, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: streamwise, slantwise, Latin, Greek and French, geographical discoveries, Asia, Africa, America

Received: 05.05.23

Accepted: 07.05.23

Published: 09.05.23

Abstract: The foundations of medical practice were established in the early stages of human existence, established in methods of treatment and protection from diseases. The art of medicine has evolved along with human society. The slow but steady development of medical knowledge began in Western Europe in the 12th and 13th centuries. Only during the Renaissance did the basics of scientific medical terminology begin to be studied. One of the founders of European scientific medicine and medical terminology, Hippocrates, A. Vesalius, W. Harvey et al. were the first to raise this issue in their research.

It should be noted that medicine is a unique field characterized by constant and continuous changes, global achievements in various fields. Research in this field is based on traditional and modern scientific achievements, innovations, hypotheses are constantly emerging, and the industry continues to develop.

ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ТИББИЁТГА ОИД ТЕРМИНЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ХУСУСИЯТЛАРИ

Ойсултон Н. Тўрақулова

Тадқиқотчи

Термиз Давлат Университети

Термиз, Ўзбекистон

\

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: streamwise, slantwise, лотин, юнон ва француз, географик кашфиётлар, Осиё, Африка, Америка

Аннотация: Тиббий амалиётнинг асослари инсоният мавжудлигининг дастлабки босқичларида ўрнатилди, даволаш ва касалликлардан ҳимоя қилиш усулларида ўрнатилди. Тиббиёт санъати инсоният жамияти билан биргаликда такомиллаштирилди. Тиббий билимларнинг секин, аммо барқарор ривожланиши ғарбий Европада XII – XIII асрларда бошланди. Фақат уйғониш даврида илмий тиббий терминологиянинг асослари ўрганила бошланди. Европа илмий тиббиёти ва тиббиёт терминологиясининг асосчилари бири Гиппократ, А. Везалиус, В. Харви ва бошқалар ўз тадқиқотларида илк бор бу мавзунини илгари суришган.

Шуни таъкидлаш керакки, тиббиёт доимий ва узлуксиз ўзгаришлар, турли соҳалардаги глобал ютуқлар билан ажралиб турадиган ўзига хос соҳадир. Ушбу соҳадаги тадқиқотлар анъанавий ва замонавий илмий ютуқларга асосланган, янгиликлар, фаразлар доимий равишда пайдо бўлиб, саноат ривожланишда давом этмоқда.

**СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МЕДИЦИНСКИХ ТЕРМИНОВ В
АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ**

Ойсултон Н. Торакулова

Исследователь

Термезский государственный университет

Термез, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: по течению, по косой, латынь, греческий и французский языки, географические открытия, Азия, Африка, Америка.

Аннотация: Основы врачебной практики закладывались на ранних этапах существования человека, закреплялись в методах лечения и защиты от болезней. Искусство медицины развивалось вместе с человеческим обществом. Медленное, но неуклонное развитие медицинских знаний началось в Западной Европе в 12—13 вв. Только в эпоху Возрождения начали изучать основы научной медицинской терминологии. Один из основоположников европейской научной медицины и медицинской терминологии Гиппократ, А. Везалий, В. Харви и др. были первыми, кто поднял этот вопрос в своем исследовании.

Следует отметить, что медицина является уникальной областью, для которой характерны постоянные и непрерывные изменения, глобальные достижения в различных областях. Исследования в этой области базируются на традиционных и современных научных достижениях, постоянно появляются инновации, гипотезы, и отрасль продолжает развиваться.

КИРИШ

Инглиз тилидаги тиббий терминология асосининг шаклланиши буюк Британияда лотин, юнон ва француз тилларининг сезиларли таъсири остида содир бўлди. Уйғониш даври ва буюк географик кашфиётлар илм-фаннинг барча соҳалари, шу жумладан тиббиётнинг жадал ривожланишига хисса қўшди, бу Осиё, Африка, Америка мамлакатларининг тиббий хунармандчилиги билимлари ва ютуқлари билан бойитилди[1].

Буюк Британиянинг миллий давлат сифатида шаклланиши ва ривожланиши миллий тилнинг ролини қайта кўриб чиқишга сабаб бўлди. Лотин тили XIX асрнинг ўрталарига қадар фаннинг расмий тили бўлиб қолган бўлса-да, унинг бу соҳадаги устуворлиги аста-секин заифлашди. Инглиз тилида тиббий терминологияни янада ривожлантириш атамалар функциясида автохтон луғатдан фойдаланган ҳолда миллий асосда амалга оширилади [1. 59].

АСОСИЙ ҚИСМ

XX асрда бу тенденция инглиз тилида сўзлашадиган дунёда фаол ривожланди, бу, албатта, тиббий терминология ҳолатига таъсир қилмаслиги мумкин эди. Жаҳон олимлари, хусусан, рус олимлари томонидан амалга оширилган бир қатор ишлар “тиббий атамаларни таржима қилишнинг ўзига хос хусусиятлари (ўзбек, немис ва лотин тилларида)” мавзусига бағишланган бўлиб, унда асосий эътибор тиббий атамаларнинг таркибий, лексикосемантик хусусиятларига, тиббий атамалардаги антонимологияга қаратилган.

Бундан ташқари олимларнинг “Русча-ўзбекча-лотинча дорилар ўсимликлар луғати” (1992), “Дорилар ўсимликлар” (1994), “Инглизча-ўзбекча-русча анатомик терминлар луғати” (2006), “Тиббиёт ходимлари луғати” (1998) нашр қилинган. Унинг 4 жилдлик “Тиббий терминлар изоҳли луғати” (2003, 2008)нинг биринчи жилдида фақат ўзбекча бир лексемали (туб, ясама, қўшма) ва ўзбекча луғавий бириклар бирикувидан ясалган бирикма терминлар жой олган. Мазкур луғатнинг ҳам асосий ғояси шундан иборатдир.

Ишнинг иккинчи жилдида ўзбек тилига Европа тилларидан рус тили орқали ўзгаришсиз кириб келган терминлар ўз аксини топади. Луғатнинг учинчи жилди она тилимиз аффикслари ёрдамида ўзбекчалаштирилган русча – байналмилал лексемалар улар

иштирокида ясалган ўзбекча бирикма терминларини қамраб олади. 4-жилдда ҳам фақат ўзбекча терминлар берилган. Луғатнинг тузилиши қуйидаги тартибдадир: дастлаб уяча номи яъни асосий (бош) термин, кейин эса қавс ичида агар бўлса унинг синонимлари, сўнгра эса изоҳ матн берилади. Матн тугагач яна асосий маънога тенг кела оладиган дифференцияланган агар бўлса иккинчи асосий термин иккинчи ном тарзида келтирилди. Ниҳоят, ўзбекча асосий терминга эквивалент бўла оладиган русча термин мавжуд бўлганда у ҳам (агар бўлса) синонимлари билан бирга кўрсатилган[2].

Термин (шу жумладан илмий-техник атамалар ва ташкилий-маъмурий ҳужжатларнинг атамалари) - бу ҳар қандай ўзига хос табиий ёки сунъий тил бирлиги (сўз, ибора, қисқартма, белги, сўз ва ҳарфлар бирикмаси, сўз ва рақамлар бирикмаси), ўз-ўзидан шаклланган ёки махсус онгли жамоа шартномаси натижасида оғзаки шаклда ёки бошқа расмийлаштирилган шаклда ифодаланиши мумкин бўлган махсус терминологик маънога эга бўлиб, тегишли шартноманинг асосий хусусиятларини жуда аниқ ва тўлиқ акс эттиради ва у фан ва техника тараққиётининг маълум даражасида муҳим бўлган тушунча ҳисобланади[3].

Масалан, елли қорасон – анаэроб инфекциянинг эмфиземтоз хили.

Иккинчи номи – газли қорасон, рус тилида эса – газовая гангрена.

Термин – мазмун жиҳатидан тегишли мантикий-концептуал тизимнинг маълум бир бирлиги билан мажбурий равишда боғланган сўздир. Терминнинг лингвистик хусусияти нимадан иборат деган савол туғилади.

Биринчидан, атама адабий тил лексик тизимининг ажралмас органик қисмидир. Иккинчидан, атамалар бошқа сўз туркумларидан ўзининг улкан ахборот бойлиги билан ажралиб туради. Илмий-техник атамада илмий ёки техник тушунчанинг энг аниқ, концентрланган ва иқтисодий таърифи берилган [4].

Сўзларнинг махсус лексик категорияси сифатида атамаларнинг ўзига хослиги шундаки, улар ишлаб чиқариш ва илмий фаолият жараёнида яратилади ва шунинг учун фақат тегишли илмий ва ишлаб чиқариш воқелигига, яъни макро контекстга эга бўлган одамлар орасида ишлайди. Шунинг учун, нутқ алоқасида бир маънолилиги вазият ёки лингвистик контекст билан таъминланган оддий сўзлардан фаркли ўлароқ, атаманинг бир маънолилиги экстралингвистик макроконтэкст ёки лингвистик микроконтэкст билан тартибга солинади[5].

Инглиз илмий-техник терминологиясида бир нечта таркибий қисмлардан ташкил топган жуда кўп атамалар мавжуд. Мисол учун:

- қўшимчалар (tailless plane, selective communication);
- предлоглар (system of axes, system of equations);

- тугатиш (threewheeled bycycle, controlled system)

Бундай кўп компонентли атамалар, тилшуносларнинг фикрига кўра, икки турга бўлинади:

1) иборанинг ажратилмайдиган терминлари;

2) иборанинг ажраладиган терминлари.

Турғун терминологик ибораларни қўшма сўзларга - атамаларга қараганда таржима қилиш анча осон, чунки улардаги барча компонентлар грамматик жиҳатдан яратилган бўлиб, улар орасидаги семантик муносабатларни очишга ёрдам беради.

Грамматик дизайнни атама-ибораларда ифодалаш мумкин:

enfeeble (фаизлаштириш)

engraft (эмлаш учун)

enrich (уруғлаштириш) ва бошқалар.

Аффиксларнинг кўпроқ ёки камроқ аниқ ихтисослашуви биологик ва тиббий терминологияда амалга оширилади, яъни атамалар асосан лотин ва юнон илдизларидан қурилган[6]. Мисол учун,

- бирлик отлар учун -us [s] қўшимчаси, кўплик отлари учун -i [ai] қўшимчаси: алвеоли
- алвеолалар; um [m], қўшимчаси, бирлик отлар учун ва кўплик отлари учун -a қўшимчаси:
- crania (мия)[7].

Инглиз тилидаги дис-, эн- префикслари биологик

атамаларни яратишда кенг қўлланилади.

Илмий-техник терминология ўзбек тилда унумсиз, самарасиз ва умуман йўқ қатор қўшимча ва префиксларнинг қўлланилиши билан тавсифланади[8]. Демак, инглиз тилининг термин ясалиш тизимида қуйидаги унумсиз қўшимчалар кенг қўлланилади:

-ment (treatment, filament); -ance, -ence (inductance, divergence).

Термин ясалиш тизимида - -wise қўшимчаси кенг қўлланиб, “йўналишда, параллел” маъносини беради: streamwise, slantwise[9].

Замонавий тиббиёт фанида асосан лотинча атамалар ёки юнон тилининг лексик элементларидан фойдаланилади. Баъзи тиббий атамалар эскирган ва фойдаланилмай қолмоқда, бошқалари ўз маъносини ўзгартирмоқда ва янги илмий тушунчаларни ифодаловчи янги атамалар пайдо бўлмоқда.

Тиббиёт терминологияси - бу турли мутахассисликлар шифокорлари томонидан қўлланиладиган тил. Ўқувчи ва тингловчига тушунчалар билан боғлиқ ҳолда тушунарли бўлиши керак.

Термин тилнинг умумий лексик тизимига киради, лекин фақат маълум бир терминологик тизим (терминология) орқали. Терминнинг хусусиятлари аниқланди:

- изчиллик
- таърифнинг мавжудлиги (кўп атамалар учун).
- унинг терминологик соҳаси доирасида моносемияга мойиллик, яъни маълум фан, фан ёки илмий мактаб терминологияси ифода этишмаслиги стилистик нейтраллик.

Атамаларни таржима қилиш хусусиятлари асосан учта омилга боғлиқлиги аниқланган:

1. Терминнинг таржиманинг коммуникатив аҳамиятли бирлиги сифатида бажарадиган роли. Шу нуқтаи назардан қараганда, атама алоқанинг ёки умуман хабарнинг ноаниқлигига таъсир қилувчи омиллардан бири бўлиб хизмат қилади.

2. Терминнинг тилнинг тизим бирлиги, муайян терминологик тизимининг элементи ёки фан ва техника субтилининг лексик-семантик бирлиги сифатида матнда фаолият юритишини тавсифловчи хусусиятлар.

3. Илмий-техника тараққиёти доирасидаги назарий ва амалий фаолият билан белгиланган вазифалар. Тиббиёт терминологиясини таржима объекти сифатида ўрганиб чиқиб, шундай ҳулосага келиш мумкинки, атаманинг адекват таржимаси талаби атаманинг сўзма-сўз таржимасини рад этишни англатади. Терминнинг сўзма-сўз таржимаси (литерализм) тушунчаси ҳар қандай ҳолатда ҳам салбий ҳодиса сифатида қаралади.

Инглиз тиббиёт терминологиясини таҳлил қилишимиз шуни кўрсатадики, ҳарф қисқартмаси барча тўрт турда ифодаланади[11]:

1. Аниқ қисқартмалар: C (cough) – ётал.
2. Икки рақамли қисқартмалар: AB (antibiotic) - антибиотик, BP (blood pressure) – қон босими, BT (blood test) – қон тести.
3. Уч ҳонали қисқартмалар: ANS (autonomic nervous system) – автоном нерв системаси, CVS (cardiovascular system) – юрак-қон томир тизими, DNK (deoxyribonucleic acid) - ДНК.
4. Тўрт ҳонали қисқартмалар: TWBC (total white blood cells) – оқ қон хужайралари сони, EDUD (eating, drinking, urinating and defecating) – озиқ-овқат ва суюқлик истеъмоли, сийдик чиқариш ва дефекация номлардир.

Молекуляр биология, генетика, радиология, радиобиология, кимётерапия, 21 нейрохирургия ва тиббиётнинг бошқа соҳаларида сезиларли ютуқлар бир қатор патологик шароитлар ва жараёнлар ҳақидаги анъанавий ғояларни тубдан ўзгартирди, бу эса ҳаётий фаолиятнинг энг нозик механизмларини талқин қилишга янгича ёндашишга имкон берди.

Буларнинг барчаси ҳозирги босқичда жуда тез ривожланаётган ва ташқи таъсирларга айниқса сезгир бўлган замонавий тиббиёт терминологиясининг ҳолатига таъсир кўрсатиб келмоқда. Тиббиёт фанининг ихтисослашуви ва дифференциацияси, янги тиббиёт фанларининг пайдо бўлиши, диагностика ва даволаш усулларининг доимий

такомиллаштирилиши янги илмий тушунчаларнинг пайдо бўлишига, унинг концептуал аппаратининг ривожланиши ва такомиллашишига олиб келади, шу билан бирга илгари ишлатилган баъзи атамалар сақланиб ва такомиллашиб келмоқда.

Тиббий терминология муаммоларини кўплаб лингвистик адабиётларда етарлича чуқур ва батафсил ёритиб берилган, юнон ва лотин тилларидан олинган атамаларнинг тузилиши, ўзига хос хусусиятлари ёки юнон-лотин атамалари элементлари ёрдамида сунъий равишда яратилган атамалар, семантик ўзгаришларни, чъни тез-тез ишлатиладиган сўзлар ва терминологизация жараёнлари тилнинг ўзига хослиги ва тил динамикаси масаласи билан бевосита боғлиқдир. Айниқса бу жараёнлар тиббиётнинг алоҳида, яъни педиатрия, фармация, офталмология ва бошқалар соҳаларда сезиларли даражада ифодаланади[11].

Тиббий атаманинг таърифини билиш учун ўрганилаётган объектнинг чегараларини аниқлаш зарурдир. Замонавий терминология нуқтаи-назаридан тил белгисининг терминологик характерини баҳолаш мезонларини билиш даркорлир. Атаманинг асосий хусусиятлари, яъни унинг концептуал, семантик, семиотик яхлитлиги, аниқ мезон унинг кўплаб таърифини ифода этади.

Юқоридагиларни ҳисобга олган ҳолда, биз тиббий атамани касалликларни ташхислаш, даволаш ва олдини олиш, одамларнинг соғлиғи ва меҳнат қобилятини сақлаш ва мустаҳкамлаш, умрини узайтириш билан боғлиқ илмий билимлар тизими ва амалий чора-тадбирлар тўғрисида маълумот ташувчининг махсус функциясида тил белгиси сифатида кўриб чиқамиз.

Тиббий атамалардан фойдаланиш доираси жуда хилма-хилдир (анатомия, физиология, тиббий биология, терапия, жарроҳлик, гинекология, стоматология, онкология ва бошқалар) ва тиббиёт тили: илмий тилга, амалиёт ёки клиника тилига, дарсликлар ёки маълумотномалар тилига бўлинади.

Юқорида таъкидлаб ўтилганидек, назарий жиҳатдан ҳар бир сўз атама бўлиши мумкин, лекин у фақат актуаллашганда – уни умумий адабий тилнинг лексик-семантик тизимидан олиб ташлаш ва атамалар тизимига киритиш орқали битта сўзни сўзни ташкил қилади [12].

Шундай қилиб, атама актуаллаштирилган сўз бўлиб, уни ҳар бирлигида махсус тушунчани белгилайди. Умуман олганда, хусусан, тиббий атама, биринчи навбатда, тил белгиси, тилнинг коммуникатив тизимининг элементи ҳисобланади. Шунини таъкидлаш мумкинки, фактик материални чуқур таҳлил қилиш ва атама, сўз шаклланиши муаммоси бўйича назарий манбаларни ўрганиш асосида, тиббиётда янги атамаларнинг шаклланиши одатда адабий тил лексиконининг ижтимоий, касбий “қарз олиш” каби асосий сўз

шаклланиш тенденцияларига тўғри келади. Шу билан бирга, тиббий терминологияни тўлдириш усуллари маълум бир фаннинг концептуал тизими билан тартибга солинадиган, тарихий ва генетик жиҳатдан олдиндан белгиланган ўзига хос хусусиятларга эга, яъни: фақат юнон-лотин элементларидан фойдаланган ҳолда атамаларни яратиш, тиббий атамалар тизимига хос бўлган сўз ясовчи воситалардан фойдаланилади.

Шунинг учун ушбу соҳадаги тушунчалар бўлган тиббий атамалардан тўғри фойдаланиш инсоннинг бевосита саломатлиги, касалликнинг бевосита олдини олиш, даволаш ёки омон қолиш учун жуда муҳимдир. Бундан ташқари, ушбу соҳанинг ривожланиши тиббий атамалар ва тушунчаларни доимий равишда оширишни талаб қилади, бу эса ўз навбатида бир тилдан бошқасига таржима қилинади[13].

ХУЛОСА

Хулоса ўрнида шунини таъкидлаш зарурки, **биринчидан**, тиббий атамаларнинг ўзига хос тил бирликлари сифатида улардан фойдаланиш соҳаси – маълум бир билим соҳаси билан белгиланади. Биз тиббий атамани касалликларни ташхислаш, даволаш ва олдини олиш, одамларнинг соғлиғи ва меҳнат қobiliятини сақлаш ва мустаҳкамлаш, умрини узайтириш билан боғлиқ илмий билимлар тизими ва амалий чора-тадбирлар тўғрисида маълумот ташувчининг махсус функциясида тил белгиси сифатида намоён бўлди.

Иккинчидан, тиббий атамаларнинг ўзига хос хусусияти шундаки, улар маълум бир ҳолат учун эмас, балки узлуксиз ишлаш учун яратилган. Белгиланган мақсадлар учун юқори ижтимоий мавқега эга бўлган ушбу терминологик бирликлар автоматик равишда тил тизимига тегишли бўлиш ҳукуқини олади.

Учинчидан, тиббиётнинг фан сифатида ривожланиши, янги дори-дармонлар, технологиялар, ускуналар ва такомиллаштиришнинг пайдо бўлиши билан боғлиқ экстралингвистик омиллар замонавий инглиз ва ўзбек тилида сўзлашадиган тиббий терминология тизимининг ҳолатига сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Шундай қилиб, янги атамаларни ишлаб чиқариш зарурати объектив номинатив этишмовчилик билан белгиланади.

Тўртинчидан, сўз ҳосил қилиш синтези жараёнларининг хусусиятлари ва динамикасини ўрганиш атамани яратишни маълум бир лингвокреатив жараён сифатида ҳам, унинг натижаси сифатида ҳам тавсифлаш имкониятига эга бўлди.

Бешинчидан, тиббий атамалар қуйидаги функцияларни бажаради: номинатив, когнитив, эпистемик, эвристик ва коммуникатив. Уларнинг ёрдами билан таълимнинг тўлиқ ва ҳар томонлама тавсифи ва ўрганилаётган индивидуал тиббий атамалардан ва умуман тиббий терминологиядан фойдаланиш мумкинлиги исботланди. Тиббий терминология соҳасидаги сўзларни шакллантириш жараёнлари кўпинча генератив ва келиб

чиқадиган атамалар ўртасида ва олинган сўзнинг ўртасида асос ва сўз ҳосил қилувчи компонент (аффикс ёки асос) ўртасида содир бўладиган мураккаб семантик ўзгаришлар билан бирга келади. Тиббий атамаларнинг маъноларини ўзгартириш сўзнинг семантикасининг кенгайиши, торайиши ёки маънонинг узатилиши (метафорик ёки метонимик) каби турли хил модификацияларга асосланганини диган хулосаларга келдик.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Holton G. Thematic Origin of Scientific Thought. – Cambridge Mass: Harvard University Press, 2008. – P.49.
2. Ғайбуллаева Н., Сайфуллаев А. Тиббиёт лексикографиясига оид айрим мулоҳазалар. Илмий-амалий анжуман материаллари. – Тошкент, 2013. – Б.38
3. Isroilova D.I. Ingliz tilida tibbiyot terminologiyasining xususiyatlari hamda uning o'zbek tilidagi ko'rinishi. // EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH Innovative Academy Research Support Center UIF = 8.1 | SJIF = 5.685 www.in-academy.uz
4. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для ВУЗов 7-е изд. - М.: Флинта: Наука, 2005. – С.203.
5. Англо-русский медицинский энциклопедический словарь (под ред. акад. Чучалина А. Г.) – М., 2015. – С.70
6. Англо-русский медицинский энциклопедический словарь (под ред. акад. Чучалина А. Г.) – М., 2015. – С.47
7. Розенталь, Д. Э. Словарь справочник лингвистических терминов. – М. : Просвещение , 2017. – С. 125
8. Аксенова Г.Н., Кожухова Н.Е., Шарапа А.А. Особенности лингвистического и логикопонятийного аспектов изучения медицинских терминов// <http://www.bsmu.by/bmm/04.2004/42.html>.
9. Isroilova D.I. Ingliz tilida tibbiyot terminologiyasining xususiyatlari hamda uning o'zbek tilidagi ko'rinishi. // EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH Innovative Academy Research Support Center UIF = 8.1 | SJIF = 5.685 www.in-academy.uz
10. Капанадзе Л.А. О понятиях «термин» и «терминология» // Развитие лексики. М., 2015. - С.75.
11. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М.: Прогресс, 1994. – С.230; Почепцов Г.Г. Коммуникативные аспекты семантики. – М: Наука, 2007. – С.78.
12. Лейчик В.М. Термины и терминосистемы – пограничная область между искусственным и естественным в языке // Вопросы терминологии и терминологической статистики. – Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1996. – С. 3.
13. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М, 2009. – С.32.

14. Курязова, Д. (2020). ЎЗБЕКИСТОНДАГИ АРХЕОЛОГИК ОБЪЕКТЛАР ВА УЛАРНИ МУЗЕЙЛАШТИРИШ ЙЎЛИ БИЛАН САҚЛАБ ҚОЛИШ МАСАЛАЛАРИ. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, (SI-1№ 2).
15. Mavlyanov, U. N. (2020). Problems of Ontology in the Heritage of Ali Safi. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(7), 540-545.
16. САПАЕВА, Ш. А., & МАДРИМОВА, А. Г. ЭКСПЕРИМЕНТАЛ КУЙИШДА ИММУН ТИЗИМИДАГИ МОРФОЛОГИК ҶАГАРИШЛАРНИ ҶАГАНИШ. *Биомедицина ва амалиёт журнали*, 600.
17. Мавлянов, У. Н. (2022). ONTOLOGICAL VIEWS OF ALI SAFI. *ФИЛОСОФИЯ И ЖИЗНЬ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ*, (1 (16)).
18. Курязова, Д. (2020). ЎЗБЕКИСТОН МОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОСИНИ САҚЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАРИ. *ПЕРЕКРЁСТОК КУЛЬТУРЫ*, 2(3).
19. Mavlyanov, U. N. (2020). Problems of Ontology in the Heritage of Ali Safi. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(7), 540-545.
20. Сапаева, Ш. А., & Нуруллаев, Б. Р. (2019). ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВАКЦИНАЦИИ ПРОТИВ ГРИППА СРЕДИ ГРУПП РИСКА У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН И СТУДЕНТОВ. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION* (pp. 85-87).
21. Sapaev, I. B., Mirsagatov, S. A., Sapaev, B., & Sapaeva, M. B. (2020). Fabrication and Properties of n Si–p CdTe Heterojunctions. *Inorganic Materials*, 56, 7-9.
22. Kuryazova, D. T. (2023). FROM HISTORY OF MINIATURE ART. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(02), 22-29.
23. САПАЕВА, Ш. А., & МАДРИМОВА, А. Г. ЭКСПЕРИМЕНТАЛ КУЙИШДА ИММУН ТИЗИМИДАГИ МОРФОЛОГИК ҶАГАРИШЛАРНИ ҶАГАНИШ. *Биомедицина ва амалиёт журнали*, 600.
24. Kuryazova, D. (2022). ISSUES OF APPLYING THE GLOBAL PROBLEMS IN THE SOCIETY TO PUBLIC IN THE MUSEUM WORK. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 7(6), 18-21.